

MUZEUM STUTTHOF W SZTUTOWIE

Stutthof

ZESZYTY MUZEUM

8

WROCŁAW • WARSZAWA • KRAKÓW • GDAŃSK • ŁÓDŹ
ZAKŁAD NARODOWY IM. OSSOLIŃSKICH
WYDAWNICTWO
1987

MUZEUM STUTTHOF — KRONIKA WYDARZEŃ

NOWE NABYTKI W ZBIORACH MUZEUM STUTTHOF W SZTUTOWIE W ROKU 1985

W 1985 r. Magazyn Zbiorów Muzeum Stutthof wzbogacił się o 21 nowych nabytków. Zbiory artystyczne powiększyły się o 3 nowe grafiki Józefa Łapińskiego, wykorzystane w wydanym przez Akcję Pokuty i Muzeum Stutthof w 1985 r. albumie prac J. Łapińskiego, znajdujące się w zbiorach Muzeum. Ponadto Janina Śpiewak przekazała w depozyt 3 nowe prace: *Ostatni ślad faszyzmu na ziemiach polskich*, *Zejście w otchłań*, *Czas Apokalipsy*.

Do Działu Zbiorów wpłynął też Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, nadany Muzeum Stutthof przez Radę Państwa PRL oraz Odznaka Honorowa II stopnia, nadana przez Zarząd Główny PCK.

Do działu Numizmatycznego wpłynął medal z NRD, ofiarowany przez delegację SED zwiedzającą Muzeum oraz medal pamiątkowych z okazji 40. rocznicy wyzwolenia obozu Stutthof.

Dział artystyczno-historyczny powiększył się o 10 nowych interesujących eksponatów — pamiątek poobozowych. Są to: sygnet srebrny, należący prawdopodobnie do więźnia Antoniego Rożka, którego inicjały „A.R.” oraz numer 19 604 widnieją wygrawerowane na sygnecie, zakupiony od p. Krzysztofa Kowakowskiego; medalion z bursztynu z wygrawerowanymi inicjałami „J.S.” i „J.B.” i numerami 12 919 i 14 623 oraz napisem „Hopehill”, „Stutthof”, zakupiony od p. Bernarda Stankowskiego.

Na uwagę zasługują również przedmioty należące do więźniów, a odnalezione podczas remontu baraku nr 8 — brzytwa, łyżka drewniana, kartki z numerkami, przypinane prawdopodobnie zmarłym więźniom, drewniana fajka oraz misternie wykonany drewniany grzebień.

Ponadto p. Henryk Gajdka ofiarował do Działu Zbiorów portfel ze skóry, pochodzący z magazynu rzeczy odbieranych transportom żydowskim.

W 1985 r. powiększyły się także zbiory archiwalne Muzeum Stutthof.

Cenny nabytek stanowią materiały, przekazane na kwietniowej sesji poświęconej ewakuacji i ostatniemu okresowi istnienia KL Stutthof przez dr Józefa Matyńię. Wśród nich na szczególną uwagę zasługują: 5 krótkich wspomnień obozowych, lista więźniów przebywających w obozie przejściowym w Rybnie, zawierająca 102 nazwiska, oraz 6 grypsów. Grypsy owe, pisane w czasie ewakuacji, a będące głównie błagalnymi prośbami o pomoc żywnościową, są odzwierciedleniem okropnych warunków i straszliwego głodu, jaki panował w czasie „marszu śmierci”. Dwa z nich są podziękowaniami dla ofiarnej ludności kaszubskiej, która spieszyła z pomocą więźniom Stutthofu na całej trasie ewakuacji.

Nie mniej cenny jest dar p. Łucji Nelkowskiej z Gdyni, która ofiarowała Muzeum 5 listów pisanych przez jej męża Witolda Nelkowskiego, nr obozowy 3477. Listy te, wysyłane nielegalnie z Przebrna i Stutthofu, pochodzą z 1939 r.

Na uwagę zasługują także materiały przekazane do zbiorów archiwalnych przez H. Gajdkę, byłego więźnia Stutthofu i Neuengamme. Są to: krótka relacja

o losach autora od momentu aresztowania do wyzwolenia 3 V 1945 r. w Neustadt, legitymacja Związku Polaków na Miasto Neustadt i obwód, nr 220, oraz dwa dokumenty identycznej treści, zezwalające na opuszczenie Neustadt i udanie się do Lubeki, wystawione w języku angielskim i niemieckim.

Ponadto do Archiwum Muzeum Stutthof wpłynęło kilka dokumentów zwolnienia z obozu oraz listów obozowych pisanych przez więźniów na oryginalnych blankietach.

Do cennych źródeł przekazanych w formie fotokopii należy zaliczyć „Pamiętnik” Bolesława Drygasa oraz „Dziennik” i „Śpiewniczek” Stefanii Łozińskiej, z domu Miotk. „Pamiętnik” B. Drygasa, założony w Danii po wyzwoleniu w 1945 r., zawiera ponad 100 wpisów byłych więźniów ewakuowanych ze Stutthofu 25 kwietnia 1945 r. Drugim cennym dokumentem, uzupełniającym wyżej wymieniony, jest założony przez S. Łozińską w Klintholm „Dziennik”, dokumentujący pomoc udzieloną więźniom Stutthofu przez miejscowy oddział Duńskiego Czerwonego Krzyża. Znajdujemy w nim też pełną listę kobiet wyzwolonych w Danii z podaniem narodowości, daty urodzenia, numeru obozowego i adresu przed aresztowaniem i osadzeniem w Stutthofie, krótkie notatki o obozie oraz, na załączonych luzem kartkach, częściowy spis mężczyzn.

„Śpiewniczek” S. Łozińskiej, spisany w obozie, zawiera zbiór wierszy, piosenek, pieśni i modlitw religijnych oraz kolęd tworzonych w obozie przez nieznaną autorów. Szereg utworów odzwierciedla warunki życia obozowego, będąc jednocześnie wyrazem nadziei na wyzwolenie i powrót do wolnej ojczyzny.

DZIAŁALNOŚĆ WYSTAWIENNICZA MUZEUM STUTTHOF w ROKU 1985

Wystawy czasowe na terenie Muzeum

1. „Walka i martyrologia ludności Pomorza Gdańskiego w świetle konspiracyjnej prasy i wydawnictw 1939—1945” — scenariusz dr B. Chrzanowski, oprac. plastyczne E. Żyłowska, wystawa eksponowana w baraku „Kantyna” przez cały rok 1985.
2. „Dzieci przeciwko wojnie” — rysunki pacjentów szpitala dziecięcego w Gdańsku, barak „Bunkry”, czerwiec—wrzesień 1985 r.

Wystawy eksponowane poza Muzeum

1. „Korespondencja obozowa ze zbiorów Muzeum Stutthof” — Szkoła Podstawowa w Sztutowie, 04.05—14.05.1985 r.
2. „Martyrologia w wydawnictwach” — KMPiK w Elblągu, maj 1985 r.
3. „Pomniki Walki i Męczeństwa w fotografii J. Uklejewskiego” — Dom Kultury w Rybinie, kwiecień—maj 1985 r.
4. „Nim przyszło wyzwolenie” — wystawa planszowa poświęcona ewakuacji więźniów Stutthofu, scenariusz mgr J. Grabowska, mgr E. Grot, oprac. plastyczne mgr R. Zumkowski, prezentowana:
20.02—09.03.85 Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Elblągu,
25.03.—06.04.85 GOK Żukowo,
16.04.—28.04.85 KMPiK Gdańsk,
25.09.—15.11.85 GOK Brusy.

